

ጣዕረ ሞት በአርግጥም ይመጣበታል። ይህንን ሽሽው የነበረው [ሞት] ነው። [ይባላልም]።

sammubani.com/?p=14700

Al-Qur'aan 50

2-Machiin duâ€™aa dhimma Aakhirah irraa haqaan isatti dhufte. Dhimma Aakhirah irraa wanta duraan namaaf ifa hin taane machiin duâ€™aa isaaf ifa gooti. Yeroo duâ€™aatti haqni Rabbiin waadaa galee isatti mulâ€™ata. Aaâ€™ishah irraa Muslim akka gabaasetti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan: â€™Namni Rabbiin qunnamuu jaallate, Rabbiinis isa qunnamu jaallata. Namni Rabbiin qunnamu jibbe, Rabbiinis isa qunnamu jibba.â€™ Aaâ€™ishaanis ni jette, â€™Yaa Nabiyyii Rabbii! Sila duâ€™a jibbuudhaan moo? Nu hundu duâ€™a jibbina.â€™ Nabiyyinis ni jedhan: â€™Akkasi miti. Garuu muâ€™minni yommuu rahmata Rabbiitiin, jaalalaa fi Jannata Isaatiin gammachiifamu, Rabbiin qunnamu jaallata. Rabbiinis isa qunnamu jaallata. Kaafirri immoo yommuu oduun adabbii Rabbii fi dallansuu Isaa isatti himamu, Rabbiin qunnamu jibba. Rabbiinis isa qunnamu jibba.â€™ [Sahiih Muslim 2684](#)

â€™Kuni waan ati irraa dheessaa turteedha.â€™ Kana jechuun kuni duâ€™a irraa dheessaa turteedha. Kunoo amma sitti dhufe, jalaa miliquu fi sokkuun hin jiru.[\[1\]](#) Namni akka hin duunef yommuu dhukkubsatu qoricha fudhata, mana yaalaa deema. Yommuu beelaâ€™uu fi dheebotu akka hin duunef ni nyaata, ni dhuga. Wanta duâ€™aatti nama geessu hundarraa dheessa. Garuu yommuu yeroon duâ€™a dhufu, gonkumaa duâ€™a jalaa dheessu hin dandaâ€™u. â€™Kunoo duuti ati irraa dheessaa turte haqaan sitti dhufteâ€™ isaan jedhama. Duâ€™uu jechuun achumaan baduu osoo hin taâ€™in ruuhin qaama irraa addaan bahuun hanga yeroo murtaaâ€™e bakka tokko turuudha. Hanga yeroo murtaaâ€™e erga turanii booda qorannoo fi jazaaf gara jireenya lammataatti kaafamu. Kunis yeroo xurunbaan siâ€™a lammataaf afuufamuudha:

â€™Xurunbaan ni afuufama. Suni Guyyaa waâ€™iidati.â€™ Kana jechuun kaafamaaf afuuffin lammataa ni afuufama. Suni Guyyaa Rabbiin kaafiroota akka adabu waadaa galeedha. Jecha biraatin Guyyaa adabbiin waadaa galame itti argamuudha.[\[2\]](#) Waâ€™iid-zaachaa, itti dhaadachu, adabbii waadaa galuufi.

â€™Nafseen hundi oofaa fi ragaa bahaan ishii waliin taâ€™ee ni dhufti.â€™ Nafseen hundi malaaykan lama ishii waliin taâ€™ee dhufti. Malaaykan tokko gara iddoo wali gahiitti (mahasharaatti) oofa, kan biraa immoo wanta addunyaa keessatti hojjatteen ragaa irratti baha.[\[3\]](#) Ergasii nama Guyyaa Qiyaamaa kijibsiisaa fi irraa garagalaa tureen akkana jedhama:

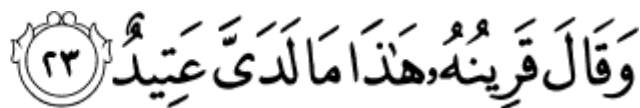
â€™Dhugumatti kana irraa gaflaa keessa turte. Haguuggi kee sirraa saaqna, kanaafu harâ€™a argituun tee qara.â€™ Kana jechuun addunyaa irratti Guyyaa kana irraa gaflaa keessa turte. Gaflaa jechuun wanta tokkotti xiyyeefannoo kennu dhiisudha. Guyyaa kana kan itti hin amanee fi isaaf hin hojjannee turte. Haguuggi qalbii, dhageetti fi argituu kee haguuge sirraa saaqna. Haguuggin kuni fedhii lubbuu, faaya addunyaa, sobaa fi kkf ni dha.

Namni Guyyaa Murtii kijibsiisuu jireenya addunyaa keessatti fedhiin lubbuu fi dharraan isaa koâ€™oomsanii jiru. Mallattoolee Rabbii samiii fi dachii keessa jiranitti xiyyeefannoo hin kenniine. Ragaalee Guyyaa Qiyaamaa agarsiisanii fi keeyyattoota (aayaataa) Rabbii buâ€™an irraa ni garagalee, irraa dheesse. Kanaafu, ni jallate, gheybi (wanta hin mulâ€™annetti) hin amanne.

Garuu Guyyaa kaafamu Rabbiin argituu isaa haguuggamte irraa ni saaqna. Kanaafu, wanta Guyyaa Murtii adeemsifamu sirritti arga. Guyyaan kuni jireenya qormaataa keessa osoo jiru kan inni kijibsiisaa tureedha.[\[4\]](#)

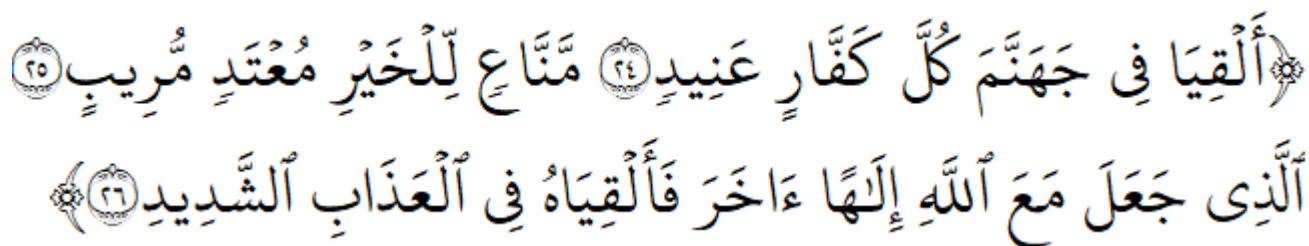
Guyyaa Qiyaamaa namoonni duraan kafaran (amanu didan), **â€œRabbii keenya! Argine, dhageenye. Kanaafu, hojii gaarii hojjannaa nu deebisi. Dhugumatti, nuti amma dhugaan amanee jirra.â€•** Jedhu. (Suuratu As-Sajdah 32:12) Garuu kuni homaa isaan hin fayyadu.

Namni Guyyaa Qiyaamaatti hin amanee erga wanta hundaa sirritti argee booda, gara qorannoo fi jazaa isaaf kafaluutti dabarfama:

â€œQindiin isaa (malaykaan) ni jedha, â€œKuni wanta na biratti qophaaâ€™edha.â€• Suuratu Qaaf 50:23

Malaykaan addunyaa irratti namatti qindaaâ€™un ykn maxxanuun hojii badaa namni hojjatu galmeessaa ture, Gooftaa isaatiin ni jedha: wanta itti na ramadde barreessee jira. Kunoo hojii badaa isaa irraa kuni wanta ani isa irratti galmeessedha. Galmeen kuni osoo homaa hin hirâ€™isinii fi itti hin dabal kan qophaaâ€™ee na biratti argamuudha.â€•[\[5\]](#) Ergasii Rabbiin azza wa jalla haqaan ni murteessa. San booda akkana jechuun malaykoota lamaan ajaja:

â€œ(24)-Nama akkaan kafaraa, haqa didaa hunda Jahannam keessatti darbaa. (25)-Garmalee kheeyri kan dhoorgu, daangaa darbaa, shakkisiisaa [taâ€™e darbaa]. (26)-Kan Rabbiin waliin gabbaramaa biraa godhe. Kanaafu, adabbii garmalee cimaa keessatti isa darbaa.â€• Qaaf 50:24-26

Kaafirri Jahannam keessatti akka darbamu ajajame kuni amaloota armaan gadi qaba:

Amala 1ffaaâ€œâ€œ**Kaffaar**â€œâ€œ kana jechuun garmalee kan kafaruu, badii baayâ€™ee hojjatuu. Haalli nama baayâ€™isee kafaruu yommuu qoratamu, inni nama ragaaleen iimaanaa isaaf dhiyeefamanii ragaalee kanniin dhoksee fi awwaaledha. Nafsee isaa irratti dhiibbaa akka hin geessineef ragaalee kanniin ni dhoksaa, irraa garagala. Ragaalee kanniin yoo fudhate ni amana. Erga amanee booda iimaanni (amanuun) fedhii isaa akka faallessu isa dirqisiisa. Inni kana hunda waan hin barbaanneef haqa kijibsiisa.

Amala 2ffaaâ€œâ€œ**Aniid**â€œâ€œ kana jechuun osoo haqa beeku kan faallessu. Akeekachisni adabbii isatti dhufa, garuu xiyyeeffannoo itti hin kennu. Haqa fudhachuu diduu itti fufa. Osoo beeku sobaan haqa Rabbiin irraa dhufe faallessa.

Amala 3ffaaâ€œâ€œ**Kheeyri (waan gaarii) kan dhoorguudha**â€œâ€œ kana jechuun inni doyyâ€™a qaama, qabeenyaa fi sadarka isaa irraa homaayyu hin baasnedha. Karaa namoota toltuu hojjatanii keessa taaâ€™uun hojii gaarii hojjachu irraa isaan dhoowwa.

Akkasumas, ergaan Rabbii namoota keessa babalâ€™TMachuu irraa ni dhoowwa. Sababni isaas, haqaa fi wanti gaariin namoota keessa babalâ€™TMachuun aangoo inni gabroota Rabbii irratti qabuu fi mirga isaanii sarbuu isa jalaa miliqsa. Karaa yakka isaa addaan kuta. Sababa kana hundaaf jazaa Rabbiitti hin amanu.

Amala 4ffaa-â€™Muâ€™TMatadâ€™• kana jechuun daangaa darbaadha. Inni kheeyri dhoorgu qofatti of hin qusatu. Kana irra, haqa namootaa irratti daangaa darba. Qabeenya isaanii jalaa saama, kabaja isaanii keessattis isaan arrabsa, maqaa xureessa. Qaama isaanis ni rukuta, ni madeessa, ni ajjeesa. Loluun midhaanii fi beelladoota balleessa.

Amala 5ffaa-â€™Muriibâ€™• (Nama shakkiitti nama darbu)- jechi â€™muriibâ€™• jedhu xumura â€™0£0±0§0“ÛŽ (araaba)â€™• jedhu irraa baafame. Araaba jechuun shakkisiisu, akka shakku taasisuudha. Rabbii fi Guyyaa Aakhiratti kafaruu qofarratti hin dhaabbatu. Kana irra, dhara isaatti fayyadamuun qalbii namootaa keessatti shakkii darbuuf carraaqa. Dubbii faayun namoonni amantii haqaa (Islaama) akka shakkan taasisa.

Amala 6ffaa: â€™Rabbiin waliin gabbaramaa biraa godhe.â€™ Kana jechuun Rabbii gaditti wanta biraa gabbara (waaqefata). Inni mushrika.

Namni amalli isaa kana taâ€™TMe adabbii Jahannamitti akka darbamu isaaf hin maluu? Rabbiin azza wa jalla akka isa darban malaykoota lamaan ajaja: â€™Kanaafu, adabbii garmalee cimaa keessatti isa darbaa.â€™ [6]

Kitaabban wabii:

[1] Tafsiiru Muyassar-519, Maâ€™TMaariju at-tafkuri wa daqaaâ€™TMiqu at-tadabburi 3/94-95, Zaadul Masiir-1341, Ibn Al-Jawzi

[2] Tafsiiru Qurxubii-19/443, Zaadul Masiir-1341

[3] Tafsiiru Muyassar-519

[4] Tafsiiru Saâ€™TMdii-950, Maâ€™TMaariju at-tafkuri wa daqaaâ€™TMiqu at-tadabburi 3/99-101

[5] Zaadul Masiir-1342, Maâ€™TMaariju at-tafkuri wa daqaaâ€™TMiqu at-tadabburi 3/102

[6] Maâ€™TMaariju at-tafakkuri wa daqaaâ€™TMiqu at-tadabburi 3/108-110

Date Created

May 17, 2020

Author

admin